

*Т.О. Херувімова – студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана”;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц.
кафедри теорії та історії держави та права юридичного факультету
ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені В. Гетьмана” О.В. Перепадя*

ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД І ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ГОСПОДАРСЬКИМИ СУДАМИ УКРАЇНИ

Із ратифікацією Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р, Першого протоколу та Протоколів № 2, 4, 7, 11, 12 та № 14 до неї Україна повністю визнала дію Конвенції на своїй території. У зв'язку з цим актуальним є питання застосування рішень Європейського Суду з прав людини (далі – Суду) національними судами відповідно до Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” від 23 лютого 2006 р.

Щодо застосування національними юрисдикційними органами рішень Суду, то на рівні процесуального законодавства для цього створене належне підґрунтя. Так, згідно з ч. 1 ст. 8 ЦПК України суд вирішує справи відповідно до Конституції України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Відповідно до п. 2 ст. 354 ЦПК України судові рішення у цивільних справах можуть бути переглянуті, якщо вони оскаржені з мотивів визнання судового рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, таким, що порушує міжнародні зобов'язання України.

Аналогічно врегульовані вказані питання і у ГПК України та в Кодексі адміністративного судочинства України. Останній акт найбільш послідовно визнав необхідність врахування рішень Суду [1, с. 113], оскільки згідно з ч. 1, 2 ст. 8 КАС України суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права і застосовує його з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини.

Певний час положення Конвенції сприймалися виключно через призму захисту прав та свобод людини. У практичній діяльності не було судових рішень, в яких застосовувалися б положення Конвенції щодо прав та інтересів юридичних осіб, їх господарської діяльності. Проте розвиток юридичної науки дав поштовх для ґрунтовного вивчення впливу рішень Суду у сфері господарювання [2, с. 48].

Вимоги щодо застосування національними господарськими судами рішень Суду як джерела права викладені в листі Вищого господарського Суду України “Про Конвенцію про захист прав людини і основних свобод 1950 року та юрисдикцію Європейського суду з прав людини” зі змінами від 24.07.2008 № 01-8/45, відповідно до п. 2 якого господарським судам у

здійсненні судочинства слід застосовувати судові рішення та ухвали Суду з будь-якої справи, що перебуває у його провадженні. У п. 5 листа зазначається, що судові рішення, ухвалені господарським судом, може бути визнано Судом доказом порушення Україною прав та основних свобод заявника, викладених у Конвенції або в протоколах до неї.

Початок практичного застосування рішення Суду в Україні у господарському судочинстві покладено постановою Верховного Суду України від 6 березня 2007 р. у справі № 13/134 [1, с. 114]. Суть рішення полягала в тому, що суд першої інстанції змінив спосіб виконання рішення, замінивши стягнення грошових коштів на передачу позивачу належного відповідачеві майна в натурі, як найбільш ефективний і справедливий у даному випадку спосіб захисту. Процедура реалізації майна з торгів не застосовувалася. Постановою ВГС України від 7 грудня 2006 р. рішення місцевого та апеляційного судів про заміну способу виконання рішень скасовані, оскільки при вирішенні питання про зміну способу та порядку виконання судового рішення суд не може вибирати інший порядок виконання, крім передбаченого Законом України “Про виконавче провадження”. Проте вказаний закон не регулює правовідносини, що виникають при прийнятті судових актів, навіть пов’язаних з виконанням судового рішення, тому висновок суду є помилковим. Враховуючи рішення Суду ВСУ зауважив, що в даному випадку пріоритетним має бути забезпечення можливостей виконання судового рішення у відповідності до ст. 6 Конвенції, що підтверджено рішеннями “Шмалько проти України” від 20 липня 2004 р. (заява № 60750/00) та “Чижов проти України” від 17 травня 2005 р. (заява № 6962/02). У рішеннях зазначалося, що позитивним обов’язком держави є організація системи виконання рішень таким чином, щоб переконатися, що неналежне зволікання відсутнє та що система ефективна і законодавчо, і практично.

Варто зазначити, що в подальшому ВГС України направив дану постанову ВСУ господарським судам України інформаційним листом від 29 вересня 2007 р. № 01-8/750.

Таким чином, можна дійти висновку, що роль прецеденту Європейського суду з прав людини на даний час недооцінена, проте свіжий погляд на рішення Суду надає можливість швидше наблизитись до європейських правових систем, оскільки законодавство України достатньо видобудовано для цього [2, с. 57]. Разом з тим, у практичному здійсненні судочинства таке застосування ще не має постійного та системного характеру.

Література

1. Белкін, М. Л. Проблеми застосування рішень Європейського суду з прав людини як джерела права в законодавстві України та в судовій практиці [Текст] / М. Л. Белкін, Ю. Л. Белкіна // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 4. – С. 111–120.
2. Закурін, М. К. Застосування Конвенції про захист прав людини і основних свобод та практики Європейського суду з прав людини в господарському судочинстві:

практичний аспект [Текст] / М. К. Закурін // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 3. – С. 48–58.

Херувімова, Т.О. Застосування Конвенції про захист прав людини та основних свобод і практики Європейського суду з прав людини господарськими судами України [Текст] / Т.О. Херувімова; наук. кер. О.В. Перепада // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). - Суми: УАБС НБУ, 2009. – С. 141-144.